

Milovan Gavazzi: Godina dana hrvatskih narodnih običaja, Zagreb 1988.

Nedavno je iz tiska izašlo drugo, novo priređeno izdanje "Godina dana hrvatskih narodnih običaja" prof. Milovana Gavazzija, osnivača katedre za etnologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i pionira hrvatske i slavenske etnološke znanosti.

Prvo izdanje ovog djela ugledalo je svjetlo dana 1939. g. i tada je to pobudilo veliku senzaciju. "U "Godini dana" su naime, po prvi puta bili sustavno izloženi svi do tada poznati relevantni podaci o godišnjim običajima prikupljeni kod svih ograna hrvatskog naroda u domovini i u dijaspori", piše prof. Belaj u predgovoru ponovljenog izdanja. No, Gavazzi ne samo da je izložio pojedine običaje, već je dao i tumačenja njihove starine, porijekla i značenja. Djelo je napisano jednostavnim jezikom dostupnim širokom krugu čitalaca što je izazvalo njenu popularnost kod svih znatiželjnika koji su željeli upoznati običaje, a kroz njih i "duhovni" život hrvatskog naroda. Knjiga je postala i neophodan udžbenik za studente te priručnik za rad na terenu. U svom obliku bila je suvremeno i neponovljivo djelo, no ipak je drugo izdanje doživjelo svoje promjene i dopune koje se odnose na jezik i neka tumačenja.

Autor je prikazao narodne i seoske običaje pod nazivom godišnji ili kalendarski, a najčešće su vezani za određene crkveno-kalendarske datume. Da bi prikaz bio što pregledniji običaji su grupirani i podijeljeni u manje, ali zaokružene cjeline. Pojedina poglavlja obuhvaćaju opis običaja koji se odvijaju u jednom karakterističnom vremenskom periodu ili su grupirani i vezani uz neki veći crkveni i narodni blagdan.

U prvom poglavlju su obuhvaćeni običaji koji se održavaju u prijelazno razdoblje između zime i proljeća, oko Poklada. Autor se detaljnije pozabavio običajem maskiranja u doba Mesopusta, danas još vrlo popularnim među stanovništvom hrvatskih sela i gradskih cjelina. U drugom poglavlju obuhvaćeno je proljetno razdoblje počevši od Cvjetne nedjelje do Duhova. Doba između Poklada i Uskrsa tzv.

korizma, oskudno običajima, dočarano je samo u najinteresantnijim momentima i elementima (obnavljanje i blagosiljanje kućne vatre, obredno umivanje, upotreba propisanih vrsta jela). Spomenut je običaj kićenja bunara, bojenja jaja te niz običaja na Jurjevo, 1. svibanj, Spasovo i Duhove (ophodi Zelenog Jurja, filipovčica", križara", "kraljica"). Treće poglavlje sadrži opis običaja ljetnog doba, vezanih uz najznačajniji blagdan Ivanj-dan (ivanjski krijesovi, ophodi "ladarica"). Zabilježeni su i crkveni blagdani Velika i Mala Gospa, a u jesenskom periodu Svi sveti, Dušni dan, dan Sv. Martina i dr. U zimskom periodu frekvencija običaja je jača što počinje već u studenom i traje do Poklada, o čemu govore ostala poglavlja. Advent, predbožićno razdoblje, obilježavaju dani Sv. Barbare, Nikole i Lucije. Posebno poglavlje čini opis Badnjeg dana (upotreba božićne svijeće, paljenje panj-badnjaka, uloga božićnog peciva i slame), a kao neizostavan element tog blagdana na ovom mjestu detaljno je obrađeno zelenilo (žito, b. drveće). Ima spomena i o propisanim jelima, ophodima "beilehemara" te o vjerovanjima. I u poglavlju o Božiću slijedi opis niza običajnih elemenata (čestitanja prvog čestitara, stol pun obilja jela, pucanje i krijesovi). Posljednje poglavlje je rezervirano za običaje koji slijede iza Božića. U to doba čest je običaj "biranja kralja", čestitanje uz pjesme "koleda". Svečano se obilježavaju dani Sv. Stjepana i Sv. Ivana, kućnih patrona. Posljednji u božićnom ciklusu su Sv. Tri Kralja s ophodima "zvjezdara". Sv. Valentin i Sviječnica na koje se odvijaju gatanja, a dat je i osvrt na ophode "vučara". Na kraju pregleda godišnjih običaja priložen je sažetak teksta na engleskom, francuskom i njemačkom što ovo djelo čini dostupnim čitateljima izvan hrvatsko-srpskog jezičnog govornog područja.

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

(Bjelovar, Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kumrovec, Kutina, Sesvete, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veliki Tabor i Virje)

TEHNIČKO UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Gradskog muzeja Bjelovar

Glavni i odgovorni urednik: Goran Jakovljević

Tehnički urednik: Željko Vukčević

Uređivački kolegij: Goran Jakovljević (Bjelovar), Miroslav Klemm (Varaždin), Smiljka Marčec (Čakovec), Rastko Pražić (Kutina) i Oka Ričko (Koprivnica)

Muzejski vjesnik izlazi jedanput godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Za sadržaj i lekturu tekstova odgovaraju autori.

Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Nakladnik: Gradski muzej Bjelovar

Za nakladnika: Božidar Gerić

Tisak. COLORPRINT Bjelovar

Broj 12 - Ožujak 1989.

God. XII.

Naklada: 800 komada

Naslovna stranica: Detalj metalne ograde ispred spomen-muzeja "Josip Broz Tito" u Velikom Trojstvu, rad Josipa Broza

Prijevod: Oka Ričko (Koprivnica), Marina Šimek (Varaždin), Miroslav Klemm (Varaždin) i Antun Šimunić (Osijek)